

# Sprawozdanie z debaty „Prawo wyborcze – proces wyborczy. Dylematy i konieczne zmiany” (Poznań, 26.02.2025)

**RADOSŁAW ZYCH**

ORCID: 0000-0002-1221-9136

Uniwersytet Szczeciński

Katedra Systemów Politycznych i Polityk Publicznych

Instytut Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie

e-mail: [radoslaw.zych@usz.edu.pl](mailto:radoslaw.zych@usz.edu.pl)

W ramach Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Wybory i prawo wyborcze. Prawo, gwarancje, standardy, praktyka”, zorganizowanej przez Centrum Badań nad Konstytucjonalizmem i Demokracją Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 26 lutego 2025 roku odbyła się debata – „Prawo wyborcze – proces wyborczy. Dylematy i konieczne zmiany”. Obradom przewodniczył prof. dr hab. Szymon Ossowski (UAM), a w dyskusji wzięli udział: prof. dr hab. Krzysztof Skotnicki (UŁ), prof. dr hab. Andrzej Szmyt (UG) oraz prof. dr hab. Tadeusz Wallas (UAM).

Moderator rozpoczął dyskusję, prosząc uczestników najpierw o wskazanie głównych problemów, a następnie o przedstawienie koniecznych zmian dotyczących tytułowej problematyki. Jak zauważył prof. K. Skotnicki, poważnym problemem współczesnego systemu wyborczego jest to, że politycy dążą do wprowadzania takich rozwiązań prawnych, które przede wszystkim służą ich interesom. Tymczasem rolą środowiska naukowego jest formułowanie i promowanie rozwiązań, które nie zawsze mają realne szanse realizacji. Należy jednak pamiętać, że reakcja ustawodawcy zazwyczaj pojawia się z opóźnieniem wobec zmian zachodzących w życiu społecznym. Dyskutant zaznaczył przy tym, że konstytucyjna regulacja prawa wyborczego wymaga gruntownej przebudowy. Mówca podkreślił, że zdaje sobie sprawę z niewielkich szans na realizację tego postulatu. Zwrócił uwagę, iż istnieją obszary, które nie zostały w pełni uregulowane przez Konstytucję, na przykład wybory do Parlamentu Europejskiego. Wskazał również, że art. 62 ustawy zasadniczej wymaga gruntownej rewizji – przepis ten odnosi się wyłącznie do obywateli polskich, tymczasem w niektórych przypadkach prawo głosu przysługuje także osobom nieposiadającym obywatelstwa RP. Dodatkowo problematyczna pozostaje kwestia wieku wyborczego – czy ukończenie 18 lat stanowi naturalną granicę udziału w wyborach? Zdaniem referenta, wzorem Austrii, granica ta powinna zostać obniżona do 16 lat. Kontrowersje budzą również przepisy dotyczące ubezwłasnowolnienia i pozbawienia praw publicznych. Ponadto obowiązujące przepisy dotyczące wyborów do

Senatu nie odpowiadają w pełni ustrojowemu znaczeniu tej instytucji. Drugim poziomem – obok konstytucyjnego – jest Kodeks wyborczy. Prof. Skotnicki zwrócił uwagę na problem częstych nowelizacji tego aktu, które prowadzą do osłabienia jego spójności i stabilności. W konsekwencji Kodeks wyborczy staje się dokumentem trudnym w stosowaniu i interpretacji. Uczony wskazał również, że o problematyce wyborczej często dyskutują osoby cyfrowo wykluczone, które nie rozumieją mechanizmów działania algorytmów wpływających na przebieg kampanii. Tymczasem współczesna kampania wyborcza toczy się głównie w mediach społecznościowych, co wciąż pozostaje poza zakresem obowiązujących przepisów prawa.

Drugi z uczestników dyskusji, prof. Andrzej Szmyt, wskazał najistotniejsze dylematy związane z wyborami i prawem wyborczym. W opinii koreferenta materia wyborcza jest ściśle zakotwiczona w Konstytucji. Sprawą ocenną pozostaje, czy dotychczasowe brzmienie przepisów można uznać za rozwiązanie optymalne. Jak zauważył, można wskazać około dziesięciu kluczowych zagadnień, takich jak np. konstytucjonalizacja Państwowej Komisji Wyborczej, przy czym wciąż istnieją spory co do zakresu regulacji konstytucyjnej. Profesor Szmyt opowiedział się za szerszym ujęciem tych kwestii w ustawie zasadniczej. Przykładowo, kwestię ubezwłasnowolnienia uznał za marginalną, natomiast większe znaczenie przypisał konstytucyjnemu uregulowaniu zasad prawa wyborczego. Zwrócił uwagę na brak jednoznacznego określenia w Konstytucji systemu wyborczego (proporcjonalnego lub większościowego) w odniesieniu do wyborów do Senatu. W tym kontekście naukowiec powołał się na słowa Lecha Garlickiego, zgodnie z którymi Sejm powinien być wybierany w systemie proporcjonalnym, a Senat – w większościowym. Profesor Szmyt przypomniał, że w minionej, dziewiątej kadencji Sejmu dokonano aż siedmiu nowelizacji Kodeksu wyborczego. Wskazał również na genezę tego aktu oraz osobiste relacje między Wiesławem Skrzydło a ówczesnym Prezydentem RP Aleksandrem Kwaśniewskim. Uchwalenie Kodeksu wyborczego stanowiło zwieńczenie wieloletnich postulatów formułowanych przez środowisko naukowe i praktyków. Zdaniem profesora, odpowiedzialność za częste nowelizacje nie leży po stronie prawników, lecz wynika z działań polityków, którzy kierują się partykularnymi interesami.

Trzeci dyskutant, prof. Tadeusz Wallas, opowiedział się za stabilizacją systemu wyborczego. W jego opinii prawo wyborcze nie powinno ulegać częstym zmianom, ponieważ nowelizacje są najczęściej motywowane interesami wynikającymi z bieżących sondaży politycznych. Być może – jak zaznaczył – warto rozważyć wprowadzenie wymogu kwalifikowanej większości przy dokonywaniu zmian w tym zakresie. Zdaniem profesora, wybory powinny mieć rzeczywiście charakter powszechny, co skłoniło go do postawienia pytania: co zrobić, aby faktycznie takie były? Wysoka frekwencja, jak zauważył, nadaje zwycięzcom wyborów silniejszy mandat i legitymację do podejmowania niekiedy bardzo trudnych decyzji. Dyskutant zwrócił uwagę na zasadność obniżenia wieku czynnego prawa wyborczego. W tym kontekście przypomniał obietnice Szymona Hołowni z 2021 roku oraz zauważył, że w Grecji wiek czynnego prawa wyborczego w wyborach do Parlamentu Europejskiego ustalono na 17 lat. Kolejną kwestią, którą poruszył profesor Wallas, była zasada równości wyborów. Zwrócił uwagę na konieczność zapewnienia równości szans oraz prawnego zagwarantowania wszystkim komitetom wyborczym równego dostępu do mediów publicznych. W opinii dyskutanta, zasada proporcjonalności w wyborach do Sejmu pozostaje

niezmienna i nie powinna być przedmiotem zmian. Jednocześnie referent wyraził poparcie dla wprowadzenia sejmowego systemu mieszanego. Kończąc swoje wystąpienie, profesor Wallas podkreślił znaczenie edukacji wyborczej jako istotnego elementu edukacji obywatelskiej. Jego zdaniem, mogłaby ona stanowić skuteczne remedium na zjawisko dezinformacji i jej negatywne skutki. W opinii mówcy, konkurs z zakresu prawa wyborczego organizowany przez Państwową Komisję Wyborczą zasługuje na szerszy rozgłos i większe znaczenie.

W drugiej części debaty moderator zapytał dyskutantów o to, które kwestie w obszarze prawa wyborczego należałoby uregulować w pierwszej kolejności.

Zdaniem prof. K. Skotnickiego, priorytetem powinno być uporządkowanie tych obszarów, w których obecne rozwiązania mają charakter fikcyjny. Dla przykładu, ogłoszono kandydatów w wyborach na urząd Prezydenta RP jeszcze zanim wybory zostały formalnie zarządzane, podczas gdy na tzw. prekampanię przeznaczane są ogromne środki finansowe. Fikcją pozostaje również instytucja ciszy wyborczej, co rodzi zasadne pytanie o sens jej dalszego utrzymywania. Równie ważne jest zachowanie odpowiedniego *vacatio legis* przy wprowadzaniu zmian w prawie wyborczym. Prof. Skotnicki zwrócił także uwagę na pojawiające się pomysły utworzenia okręgu wyborczego dla Polonii, zaznaczając, że bardziej racjonalnym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie możliwości głosowania drogą elektroniczną. W opinii prof. A. Szmyta, jednym z najpilniejszych problemów pozostaje kwestia głosów obywateli zamieszkujących poza granicami kraju. W sensie technicznym istnieje wiele sposobów ich uwzględnienia, jednak – jak zauważył – ważniejsze jest pytanie, czy tej grupie w ogóle powinno przysługiwać czynne prawo wyborcze. Niektóre państwa odmawiają swoim obywatelom prawa głosu po opuszczeniu kraju. Dyskutant przypomniał również senacki projekt nowelizacji Konstytucji, który przewidywał przyznanie dwóch mandatów senackich osobom mieszkającym za granicą, nieposiadającym obywatelstwa polskiego, lecz posiadającym Kartę Polaka.

Jego zdaniem takie rozwiązanie mogłoby oznaczać odejście od konstytucyjnie rozumianej suwerenności Narodu jako wspólnoty obywateli. Referent podkreślił ponadto, że konieczne są rozwiązania instytucjonalne wspierające prowadzenie kampanii wyborczej, a także przemyślenie jej koncepcji w celu wyeliminowania istniejących absurdów.

Prof. Tadeusz Wallas przypomniał, że w przeszłości był zaproszony przez rektora jednego z uniwersytetów w Argentynie, gdzie społeczność polonijna jest bardzo liczna. Większość jej przedstawicieli nie posługuje się językiem polskim i ma ograniczoną wiedzę o sprawach kraju, czerpiąc informacje głównie z jednego źródła medialnego. Zdaniem prof. Wallasa, pozbawienie diaspory czynnego prawa wyborczego nie byłoby możliwe. Zazначył jednak, że posiadanie tego prawa nakłada na polskie instytucje obowiązek zapewnienia odpowiednich platform informacyjnych w językach, którymi diaspora się posługuje. Dyskutant opowiedział się również za zniesieniem ograniczenia dwukadencyjności lokalnych liderów. W jego opinii zasadne byłoby skrócenie kadencji wójtów z pięciu do czterech lat, tak jak było przed zmianą Kodeksu wyborczego. Prof. Wallas podkreślił także, że kandydaci na mężów zaufania powinni posiadać podstawową wiedzę z zakresu prawa wyborczego. Tymczasem, jak zauważył, często dochodzi do sytuacji, w których osoby pełniące tę funkcję zachowują się w sposób nieodpowiedni, utrudniając pracę obwodowych

komisji wyborczych. Zdaniem dyskutanta, mężowie zaufania nie powinni otrzymywać diet z budżetu państwa, skoro są nominatami komitetów wyborczych. W jego opinii Państwowa Komisja Wyborcza powinna składać się wyłącznie z sędziów.

Na zakończenie debaty głos zabrał jeden z uczniów, który zapytał, czy sam cenzus wieku powinien być czynnikiem przesądzającym o przyznaniu czynnego prawa wyborczego, czy też należałoby uwzględniać również doświadczenie i poziom wiedzy młodych obywateli. Postawił również pytanie, czy słuszne jest uzależnianie możliwości korzystania z praw wyborczych wyłącznie od wieku. Odpowiadając na to pytanie, prof. K. Skotnicki zwrócił uwagę na konieczność rozróżnienia zdolności prawnej od zdolności politycznej. Ta druga – rozumiana jako zdolność udziału w wyborach – ulegała stopniowej ewolucji. Obecnie obserwuje się tendencję do obniżania wieku wyborczego w związku z rozwojem technologicznym, który umożliwia coraz młodszym osobom zdobywanie wiedzy niezbędnej do świadomego uczestnictwa w akcie głosowania.

Kolejny uczeń zapytał prof. Skotnickiego o sens utrzymywania ciszy wyborczej. Zdaniem profesora, cisza wyborcza ma dziś charakter fikcyjny, dlatego warto zastanowić się nad zasadnością jej dalszego obowiązywania. Naukowiec podkreślił, że nie podziela przekonania, iż wyborca dopiero w lokalu wyborczym podejmuje decyzję, na kogo oddać głos.

Debata okazała się interesującym i inspirującym przedsięwzięciem. Co szczególnie istotne, wzbudziła ona duże zainteresowanie wśród młodych słuchaczy oraz pozwoliła na ukazanie tematyki wyborczej w sposób interdyscyplinarny – zarówno z perspektywy prawnej, jak i politologicznej.

## Cytowanie

Zych, R. (2025). Sprawozdanie z debaty „Prawo wyborcze – proces wyborczy. Dylematy i konieczne zmiany” (Poznań, 26.02.2025). *Acta Politica Polonica*, 2 (60), 141–144. DOI: 10.18276/ap.2025.60-10.